

Spis treści

O autorze	5
Geneza	6
Plan wydarzeń	7
Streszczenie	8
Bohaterowie	31
Gatunek	39
Kompozycja	40
Fabula	42
Czas i miejsce akcji	44
Problematyka/Wątki	45
Narracja	50
Język	51
Znaczenie tytułu	52
Utwór na tle epoki	53
Motywy i nawiązania	54
Przykładowe wypracowania	70
Istotne cytaty	75
Zadania sprawdzające	79
Test	79
Krzyżówki	82
Słowniczek	85
Inscenizacje teatralne	87
Bibliografia	88
Odpowiedzi do zadań sprawdzających	89

O autorze

Juliusz Słowacki urodził się 4 września 1809 roku w Krzemieńcu. Wcześniej stracił ojca, wychowywały go matka i przyrodnie siostry. Otaczały one miłością i ciepłą atmosferą to wyjątkowe dziecko – uzdolnione, wrażliwe, delikatne, kapryśne i marzycielskie.

Słowacki ukończył studium prawa w Wilnie, potem pracował jako urzędnik w Ministerstwie Skarbu w Warszawie. Prawdziwą jego pasją były jednak poezja i dramat. Bardzo wcześnie rozpoczął pisanie.

Nadszedł rok 1830 i powstanie listopadowe. Młodziutki poeta odkrył wtedy istnienie wielkich wartości poza sferą poezji. W swoich utworach dawał wyraz solidarności z powstańcami. W walkach nie wziął jednak udziału i do końca życia nie mógł sobie tego wybaczyć. **Wyjechał za granicę z misją dyplomatyczną od Rządu Narodowego.** Pozostał na emigracji – najpierw we Francji, potem w Szwajcarii. Wiele też podróżował i pisał. Jest autorem następujących utworów: *Kordian, Anelli, Trzy poemata (Ojciec zadżumionych, W Szwajcarii, Waclaw), Poema Piasta Dantyszka o piekle, Baladyna, Lilla Weneda, Beniowski, Fantazy, Książę Marek, Sen srebrny Salomei, Król Duch.*

Geneza

Słowacki zmarł w Paryżu 3 kwietnia 1849 roku. Po upływie ponad siedemdziesięciu lat, w 1927 roku, jego szczątki zostały sprowadzone do wolnej Polski i pochowane na Wawelu obok sarkofagu Adama Mickiewicza.

Geneza

Jak przypuszczają badacze, pomysł napisania *Balladyny* mógł zrodzić się w umyśle Słowackiego jeszcze jesienią 1833 roku. Ostatecznie dramat został ukończony w grudniu 1834 roku. Przez kilka lat przeleżał w rękopisie, a drukiem wydany został dopiero w 1839 roku. Prapremiera dramatu odbyła się w marcu 1862 roku we Lwowie. W liście dedykacyjnym adresowanym do poety Zygmunta Krasińskiego i poprzedzającym tekst *Balladyny* Słowacki zapowiada: [...] z *Polski dawnej tworzę fantastyczną legendę, z ciszy wiekowej wydobywam chóry prorockie...* (s. 5). W planach dramaturpisty *Balladyna* miała być jedną z sześciu tragedii, czyli kronik dramatycznych.

Plan wydarzeń

1. W samotni Pustelnika.
2. Uczynki zakochanej i zazdrosnej Goplany.
3. Kirkor w chacie Wdowy – decyzja grafa.
4. Zabójstwo Aliny przez Balladynę i jego następstwa.
5. Ślub Kirkora i Balladyny.
6. Wyjazd Kirkora na tajemną wyprawę.
7. Młoda małżonka na zamku – znalezienie sprzymierzeńca.
8. Matczyne smutki i upokorzenia u boku córki grafini.
9. Balladyna u przenikliwego Pustelnika.
10. Podszuchanie przez Kostryna rozmów Balladyny z Pustelnikiem.
11. Grafini i Kostryna zabójcami rycerza Gralona.
12. Grabiec, król dzwonekowi, na uczcie w zamku Kirkora.
13. Kolejne zabójstwo okrutnej grafini – zdobycie cudownej korony Lecha.
14. Odejście Goplany.
15. Bitwa pod Gneznem, śmierć Kirkora, zwycięstwo wojsk Balladyny i Kostryna.
16. Otrucie Kostryna przez Balladynę.
17. Sprawowanie sądów przez nową władczynię.
18. Śmierć Balladyny.

Streszczenie

AKT I

Scena 1

DZIEJE PUSTELNIKA

W chacie nad Gopłem mieszkał Pustelnik, pobożny starzec, który żył w swej samotni od dwudziestu lat. Niegdyś był królem Popielem III, władcą szczęśliwej krainy. Okrutny brat pozbawił go tronu i zabił troje jego dzieci. Po tej tragedii nieszczęsny władca zaszył się w lesie nad Gopłem. Na wygnanie zabrał ze sobą koronę i ukrył w puszczy.

Do chatki Pustelnika słynącego z mądrości trafił pewnego dnia młody, bogaty rycerz Kirkor. Przybył po radę, gdzie szukać dobrej żony. Gdy w rozmowie z Pustelnikiem odkrył, kim on jest, przejął się sprawą i obiecał pomoc prawowitemu władcy. Kirkor nienawidził Popieła IV, słyszał o krwawych rządach bezwzględnego władcy i nieszczęściach jego ludu. Pustelnik przyznał, że nieszczęścia ludu

CUDOWNA KORONA LECHA

to jego wina, ponieważ zabrał koronę, a miała ona cudowną moc. Tę koronę otrzymał król Lech od jednego z Trzech Króli, a dotykały jej rączki małego Jezusa, dlatego zyskała niezwykle cechy – zapewniała dobro i szczęście

narodowi. Szlachetny rycerz obiecał, że korona i prawowity władca wrócą do Gnezna. Pilno mu jednak było i swoją sprawę rozwiązać. Pustelnik poradził mu wziąć za żonę pannę ubogą, a szukać jej nie po zamkach, lecz w biednej chacie, którą mu wskaże jaskółka. Kirkor nie słuchał więcej i podążył za jaskółką.

GDZIE SZUKAĆ ŻONY?

Do Pustelnika przybył wkrótce nowy gość – pasterz Filon. Szukał on wysnionej, wymarzonej dziewczyny, która stałaby się jego ukochaną. Niezbyt uważnie słuchał jednak słów starca, a to, o czym sam mówił, drażniło Pustelnika. Filon powędrował dalej, by szukać ukochanej.

MARZENIA FILONA

Scena 2

Dwa duszki, Skierka i Chochlik, czekały nad Gopłem na przebudzenie z zimowego snu królowej Gopła, Goplany. Chochlik obawiał się, że królowa zaraz zapędzi ich do jakiejś pracy, lecz Skierka nazwał go leniem – sam chętnie wykonywał wszelkie polecenia swej pani. Goplana zaskoczyła ich, bo wyznała, że zakochała się w człowieku. Podczas zimy, gdy wieśniacy wykuli w lodzie jeziora przerębelskie, jeden z nich wpadł do wody. Nimfa ujrzała go i od razu pokochała. Wydał się

GOPLANA I DUSZKI

Streszczenie

---

jej piękny, więc z całego serca pragnęła go zatrzymać, lecz zaczął umierać. Wtedy musiała go oddać. Tęskniła za nim i czekała niecierpliwie do wiosny, by znowu go ujrzeć. Skierka zaniepokoił się tymi wiadomościami.

GOPLANA I GRABIEC

Nad wodą pojawił się jakiś rumiany wieśniak. Był to Grabiec, w którym królowa Gopła rozpoznała wytęsknionego oblubieńca, odprawiła zatem Skierkę. Grabcowi nie podobało się to *dziwne stworzenie z mgły i galarety* (s. 22), które pojawiło się na jego drodze i pełnym uwielbienia głosem wypytywało go o nazwisko i pochodzenie. Odpowiadał jednak śmiało, a kiedy usłyszał pytanie, czy kocha, postanowił skorzystać z okazji i pocałować *szklaną* pannę.

Wieśniak lubił dziewczyny i miał powodzenie. Dla Goplany pocałunek oznaczał zobowiązanie do wierności na wieki, dla Grabca nie. Gdy Goplana marzyła głośno o codziennych wieczornych spotkaniach nad jeziorem, chłop stwierdził stanowczo, że nie przyjdzie, bo wieczorami spotyka się z piękną

ZAZDROŚĆ GOPLANY

dziewczyną, która zwie się Balladyna. Nimfa wiedziała, kto to jest. Ostrzegła nawet Grabca, że ta dziewczyna ma złe serce, ale on zlekceważył rady. Wtedy Goplana zabroniła mu spotykać się z Balladyną, ponieważ nie chciała go stracić.

W końcu wyjawiała mu, że jest królową Gopła, więc uciekł wystraszony, mówiąc: *Szatana żona chce być moją żoną* (s. 27). Goplana przywołała duszki i dała im zadania: Chochlik miał przez całą noc zwodzić Grabca po lesie, by nie poszedł na spotkanie, Skierka zaś powinien zaprowadzić Kirkora do chaty Wdowy i sprawić, by młody pan wybrał tam żonę.

Scena 3

Wdowa i jej córki wróciły z pola, gdzie żęły zboże. Kobieta chwaliła pracowitość swoich dziewcząt, marzyła, by los dał im bogatych mężów. W tej samej chwili jej starsza córka Balladyna dostrzegła na gościńcu karetę, która zatrzymała się na mostku w pobliżu chaty. Wydarzyła się rzecz niesłychana, w drzwiach ich biednego domku stanął graf Kirkor. Przybyły, którego Wdowa nazwała *jasnym królewiczem*, szukał schronienia. Jego sługa naprawiał koło w powozie.

MARZENIA MATKI

Razem z niezwykle gościem pojawił się niewidzialny dla nich Skierka, posłuszny nakazom swej królowej. Jego czary spowodowały, że Kirkor słyszał w chacie cudną muzykę lutni, czuł woń kwiatów, zachwyciła go też uroda dziewcząt. Skierka nie otrzymał wyraźnego polecenia, którą z córek Wdowy uczynić powabniejszą w oczach grafa,

CZARY SKIERKI

więc przybysz zakochał się w obu. Pamiętając radę Pustelnika, uwierzył, że w chacie odnalazł dla siebie żonę. Poprosił więc Wdowę o rękę jednej z dziewcząt. Nie potrafił jednak wybrać – obie były piękne, pełne prostoty i obie zapewniały go, że będą kochać. W pewnym momencie byłby wybrał Alinę, bo wzruszyła go jej troska o matkę i siostrę, lecz Wdowa zapewniała go, że starsza córka także kocha starą matkę, a Balladyna dodała: *Prócz mat-*

PIEŚŃ O MALINACH

ki, siostry, wszystko ci poświęcę (s. 37). Skierka zaśpiewał Wdowie do ucha pieśń o malinach:

linach:

*Matko, w lesie są maliny,
Niechaj idą w las dziewczyny.
Która więcej malin zbierze,
Tę za żonę pan wybierze* (s. 38).

Staruszka powtórzyła pomysł z pieśni Kirkorowi, a on przystał na propozycję.

Matka zaprowadziła rycerza do alkowy na nocleg, a siostry rozmawiały. Alina cieszyła się, mówiąc:

*Jeśli nie będę panią Kirkorową,
To będę pani Kirkorowej siostrą* (s. 39),

potem spokojnie zasnęła. Balladyna natomiast wyszła na spotkanie z Grabcem. Nie chciała słuchać uwag siostry na temat swego postępowania.

AKT II

Scena 1

Chochlik wodził Grabca przez całą noc po błotach i chaszczach, co lubił robić, a sprawę ułatwiał mu fakt, że chłop był pijany. W pewnej chwili Grabiec uparł się, że dalej nie pójdzie, i zasnął pod dębem. Chochlik patrzył na niego z pogardą. Nadeszła Goplana i zachwycała się śpiącym, nie widząc w nim nic żalosego. Spytała też Skierkę, jak wywiązał się z zadania. Zmartwiła się, że Kirkor nie potrafił wybrać jednej dziewczyny, ale Skierka ją uspokoił – radził liczyć na Balladynę, w której sercu widział zazdrość. Potem wyszło na jaw, że Chochlik jednak niestannie wypełnił polecenie swej królowej, bo Grabiec spotkał się wieczorem z Balladyną. Goplana kazała za to zamknąć Chochlika na jeden dzień w muszli i wrzucić do jeziora. Skierka skwapliwie wypełnił polecenie.

**CHOCHLIK
I GRABIEC**

Ogarnięta zazdrością Goplana zamieniła Grabca za karę w płaczącą wierzbę.

**ZAZDROŚĆ
GOPLANY**

*Więc poznaj władzę Goplany!
Wrośnij w ziemię, i z tej ziemi
Wyrośnij korą odziany
I liśćmi płaczącemi (s. 47).*

Streszczenie

Potem dostrzegła nadchodzące dziewczęta z dzbankami, więc skryła się w gęstwinie wraz ze Skierką.

Alina zbierała maliny i śpiewała. Szybko napełniła dzbanek w przeciwieństwie do siostry, która zebrała niewiele, chodziła jak obłąkana, a kolor malin i wschodzącego słońca kojarzył się jej z krwią. Młodsza droczyła się ze starszą, robiła to serdecznie, ale jej słowa drażniły Balladynę, wywoływały gniew i zazdrość, potem szyderczy śmiech. Balla-

ZBRODNIA

dyna chwyciła nóż i zabiła nim siostrę. Początkowo się przeraziła – *Co moje ręce zrobiły?* (s. 52). W tej chwili usłyszała pełen grozy głos dochodzący z wierzby: *Jesus, Maryja...* (s. 52). Balladyna dotknęła zakrwawioną dłońią czoła i pobiegła w las. Goplana wysłała Skierkę po Pustelnika, by ratował Alinę. Wtedy pojawił się Filon. Zachwyciła go uroda Aliny, odkrył, że to właśnie ta dziewczyna, której szukał, ta wymarzona. Kiedy przekonał się, że ona nie żyje, zapragnął odebrać sobie życie. Powstrzymał go Pustelnik, polecając zanieść dziewczynę do swej chaty.

GOPLANA I BALLADYNA

Tymczasem Balladyna powróciła na miejsce zbrodni. Ukryta za wierzbą Goplana mówiła do niej głosem zabitej siostry. Podpowiadała, że wszystko to sen – i maliny, i zbrodnia, i rycerz. Balladyna słuchała, jakby wierząc, ale zaprotesto-